

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН

У статті висвітлено основні проблемні питання реформування Ради Безпеки ООН. Встановлено, що Рада Безпеки ООН є основним органом ООН, на який покладено забезпечення міжнародного миру та безпеки. Визначено, що існуюче положення прийняття рішень Радою Безпеки ООН є неефективним. Розглянуто конкретні випадки вето рішень Ради Безпеки ООН її постійними членами, основні концепції реформування Ради Безпеки ООН, запропоновані науковцями та політиками різних країн. Визначено перспективи реформування Ради Безпеки ООН.

Ключові слова: ООН, Рада Безпеки ООН, Статут ООН.

I. Вступ

ООН є основною універсальною міжнародною організацією, однією з основних завдань якої є забезпечення міжнародного миру та безпеки. Рада Безпеки ООН є другим за значущістю статутним органом ООН, на який безпосередньо покладено виконання вищезазначених завдань. Так, згідно з до п. 1 ст. 24 Статуту ООН, саме на Раду Безпеки ООН покладено головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки. Рада Безпеки ООН, відповідно, виступає ключовим гарантом підтримання миру у світі та недопущення розв'язання світових війн.

За своєю правовою природою Рада Безпеки ООН є постійно діючим органом ООН, діяльність якого ґрунтується на одноголосному прийнятті її непроцедурних рішень. Сутність цього полягає в тому, що прийняття найважливіших рішень Ради Безпеки ООН можливе лише за згоди усіх її постійних членів. Можливість вето рішень Ради Безпеки ООН блокує реалізацію цим органом його статутних завдань.

Відповідно до цього, питання реформування Ради Безпеки ООН, зокрема, її складу та порядку прийняття рішень вже багато років не втрачає своєї актуальності та є предметом наукових і політичних дискусій.

Так, основні засади підтримання міжнародного миру та безпеки досліджені в працях таких вітчизняних учених, як В. Ф. Антипенко, М. О. Баймуратов, М. В. Буроменський, Ю. О. Волошин, Є. В. Годованик, О. О. Грінченко, М. М. Гуренко-Вайцман, А. О. Делінський, В. Н. Денисов, В. І. Євінтов, О. Л. Копиленко, Н. Р. Малишева, М. М. Микієвич, В. В. Мицик. Дослідженню питання реформування Ради Безпеки ООН присвячено й праці зарубіжних вчених та політиків.

Слід зауважити, що проблема реформування Ради Безпеки ООН має переважно політичний характер. В основу наукових досліджень з цього питання, які проводяться у тій чи іншій країні, покладено саме політичні інтереси та амбіції. Тому в своїй більшості вони мають суб'єктивний характер.

Питання реформування Ради Безпеки ООН постійно підіймається на рівні державних політичних діячів різних країн. Актуальність цієї теми не викликає сумнівів, проте єдиної позиції у цьому питанні так і не вироблено. Отже, розгляд цієї проблематики є доцільним і необхідним.

II. Постановка проблеми

Метою статті є висвітлення основних проблемних аспектів реалізації Радою Безпеки ООН своїх статутних завдань і визначення основних шляхів реформування її складу та порядку прийняття рішень. Зокрема, потребують дослідження конкретні випадки вето рішень Ради Безпеки ООН її постійними членами, що вплинуло на блокування виконання її основних статутних завдань та призвело до тяжких наслідків. У межах поставленої мети потребують визначення основні перспективи реформування Ради Безпеки ООН.

III. Результати

Рада Безпеки ООН є постійно діючим органом ООН, на який, згідно зі ст. 24 Статуту ООН, покладено підтримання міжнародного миру та безпеки. Рада Безпеки є одним із шести основних органів ООН.

Важливим міжнародно-правовим питанням у площині конкретного юридичного змісту діяльності РБ щодо підтримання міжнародного миру та безпеки є класифікація її повноважень, адже від правильного вибору критерію такої класифікації залежить коректне розуміння мети, порядку й умов здійснення окремих повноважень зазначеним головним органом ООН. Повноваження РБ розподіляються на такі групи:

1. Повноваження щодо мирного розв'язання спорів.
2. Повноваження щодо дій відносно загрози миру, порушень миру та актів агресії.
3. Інші повноваження щодо підтримання міжнародного миру та безпеки: щодо застосування внутрішніх санкцій системи ООН; щодо прийняття нових членів ООН, а також нових учасників Статуту Міжнародного Суду ООН; щодо внесення поправок і перегляду Статуту ООН; щодо призначення посадових осіб і формування персонального скла-

ду органів ООН (номінаційні повноваження); виконавчі повноваження; щодо створення нових органів системи ООН; щодо реалізації міжнародної системи опіки [1; 2, с. 629].

Кількість членів Ради Безпеки ООН – 15, з яких постійні – 5, а 10 – обирає Генеральна Асамблея ООН на два роки за географічною ознакою. П'ять з десяти членів обирають повторно щороку.

До постійних членів Ради Безпеки ООН на сьогодні входять: КНР, Франція, Росія, США, Велика Британія. Росія, у свою чергу, стала правонаступником СРСР у Раді Безпеки ООН. Постійність членства у Раді Безпеки ООН суттєво впливає на результат прийняття чи не прийняття певного рішення, адже використання права "вето" одним з постійних членів блокує прийняття рішення за тим чи іншим питанням.

Так, через вето одним або кількома постійними членами не були прийняті важливі Резолюції. Найбільшим правом вето в Раді Безпеки ООН користуються США та Росія. Що стосується останніх подій, то Росією та Китаєм була вето вето Резолюція Ради Безпеки ООН щодо Сирії. Вето Росії також блокувало Резолюцію щодо питання анексії Криму.

Відповідно до цього, питання реформування Ради Безпеки ООН задля виконання цим органом ООН своїх статутних завдань назріло вже давно, проте компромісна концепція такого реформування до сьогодні не була знайдена.

Правомірність і необхідність розширення складу Ради Безпеки визнаються переважною більшістю країн. Проте погляди розходяться з практичних питань: на скільки треба збільшити цей орган і хто має отримати статус постійного члена. Відсутня єдина точка зору й щодо права вето.

Так, західні країни виступили за незначне збільшення кількості постійних членів (два – ФРН і Японія) і за збереження права вето. Більшість країн, що розвиваються, висловилися за широке представництво у складі постійних членів усіх регіонів світу й обмеження чи ліквідацію права вето. Конкретні пропозиції, що опинилися в центрі обговорення, зводилися до такого: збільшити кількість постійних членів на п'ять (ФРН, Японія і три країни від Азії, Африки й Латинської Америки); збільшити склад Ради Безпеки на п'ять постійних і чотири непостійних члени від регіонів; ввести до складу Ради Безпеки п'ять постійних членів без права вето; статус постійних членів мають отримати не окремі країни, а регіональні організації (ЄС, ОАЄ, ОАД та ін.); статус постійних членів країни від Азії, Африки й Латинської Америки повинні отримувати на ротаційній основі [3].

Зокрема, представник Аргентини наголосив на тому, що ще під час утворення ООН Аргентина виступала проти особливих привілеїв п'яти постійним членам Ради Безпеки ООН, але тоді це ще можна було виправдати відповідним балансом сил. Сьогодні баланс сил зовсім інший. Тому Аргентина виступає проти того, щоб 5 членів Ради Безпе-

ки ООН мали право вето, а інші постійні, яких би дообрали, не мали б його, а треті були б непостійними членами. Представник Аргентини наголосив на тому, що при розширенні членського складу Ради Безпеки потрібно збільшити кількість саме його непостійних членів, які представляють країни більш правильно й точно і яких держави – члени ООН можуть краще контролювати [4].

Майже ідентична до позиції Аргентини позиція Мексики. Її представник наголосив на тому, що в Раді Безпеки не має бути членів першого і другого розрядів. На його думку, у засіданнях Ради Безпеки всі повинні брати участь на рівних засадах. Крім того, він наголосив, що не варто проводити реформи за рахунок розширення таких застарілих привілеїв Ради Безпеки, як статус постійного членства чи право вето, слід проводити реформу з метою більшого представництва і географічного балансу в Раді Безпеки [4].

При цьому позиція багатьох країн Європи є дещо іншою. Зокрема, Італія наголошує на тому, що збільшення кількості постійних членів Ради Безпеки ООН може стати передумовою для формування нових конфронтаційних блоків. До того ж, на думку офіційних представників Італії, наявність права вето в нових країн – постійних членів створить ще більші перепони для ефективного й оперативного прийняття рішень.

Деякі країни наголошують на необхідності включення їх до постійних членів Ради Безпеки ООН через їх вагомий внесок у діяльність ООН та забезпечення міжнародного миру та безпеки. Зокрема, на постійне членство претендують Німеччина та Японія, які відносяться до найбільш розвинутих держав світу і здатні суттєво впливати на світові процеси.

На постійне членство претендує й Індія, яка за своєю територією і економічним потенціалом наближається до статусу наддержав. Проте проти набуття постійного членства Індією виступають багато країн, у тому числі США, КНР, Пакистан та ін. Не знаходить підтримки прагнення до постійного членства і Японія.

Досить своєрідною є позиція США. Вашингтон, використовуючи своє право вето, обіцяє голосувати за ті країни, які підтримали війну в Іраку, та ігнорують тих кандидатів, які виступали проти американської окупації. Незадоволені "ворожою" позицією ООН перед початком війни в Іраку деякі політики США пропонували розформувати цю міжнародну організацію або припинити сплачувати членські внески [4].

Більшість держав – постійних членів Ради Безпеки ООН все ж сходяться на тій позиції, що концепція, покладена в основу реформування Ради Безпеки ООН, повинна знайти майже абсолютну підтримку всіх членів ООН.

IV. Висновки

Фундаментальна проблема реформування Ради Безпеки полягає в суперечності між правомірним розширенням членського складу цього органу й загрозою втрати його ефективності. Збільшення кількості постійних членів

розширило б можливості застосування права вето і створило б додаткові труднощі на шляху до оперативного ухвалення рішень. Позбавлення ж права вето стало б дискримінацією відносно нових постійних членів.

Отже, можна виділити такі проблемні аспекти реформування Ради Безпеки ООН:

1) відсутність єдності позицій країн щодо членства та порядку прийняття рішень Радою Безпеки ООН;

2) розширення кола постійних членів може призвести до створення нових конфронтаційних блоків країнами-постійними членами, що ще більше ускладнить прийняття рішень Радою Безпеки ООН;

3) розширення кола постійних членів передбачає наділення більшої кількості країн правом вето, що може ще більше ускладнити існуючу ситуацію;

4) відсутність об'єктивності в баченні функціонування ООН, адже усі запропоновані варіанти реформування ООН базуються на суб'єктивних політичних інтересах та амбіціях окремих держав;

5) необхідність підтримки концепції реформування Ради Безпеки ООН абсолютною більшістю країн – членів ООН.

Враховуючи усе вищевикладене, можна дійти висновку, що реформування Ради Безпеки ООН у найближчий час має дуже туманні перспективи, адже в підґрунті проблеми реформування цього статутного органу ООН покладені політичні протистояння.

Список використаної літератури

1. Годованик Є. В. Компетенція Ради Безпеки ООН щодо підтримання міжнародного миру та безпеки [Електронний ресурс] / Є. В. Годованик. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2267/73/>.
2. Годованик Є. В. Юридичний аналіз компетенції Ради Безпеки ООН щодо підтримання міжнародного миру та безпеки / Є. В. Годованик // Держава і право : зб. наук. праць. Серія: Юридичні і політичні науки. – 2010. – Вип. 50. – С. 623–631.
3. Проблеми реформування Ради Безпеки ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kimo.univ.kiev.ua/MOrg/28.htm>.
4. Губань Р. Проблеми реалізації проектів реформи Ради Безпеки ООН [Електронний ресурс] / Р. Губань // Юридичний журнал. – 2007. – № 11. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2803>.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2014.

Трипольская М. И. Проблемные вопросы реформирования Совета Безопасности ООН

В статье освещены основные проблемные вопросы реформирования Совета Безопасности ООН. Установлено, что Совет Безопасности ООН является основным органом ООН, на который возложено обеспечение международного мира и безопасности. Определено, что существующее положение принятия решений Советом Безопасности ООН не эффективно. Рассмотрены конкретные случаи наложения вето на решения Совета безопасности ООН её постоянными членами, основные концепции реформирования Совета Безопасности ООН, предложенные учеными и политиками разных стран. Определены перспективы реформирования Совета Безопасности ООН.

Ключевые слова: ООН, Совет Безопасности ООН, Устав ООН.

Tripolskaya M. The Ways of Reforming the United Nations Security Council

The United Nations Security Council is one of the six principal organs of the United Nations and is charged with the maintenance of international peace and security. Its powers include the establishment of peacekeeping operations, the establishment of international sanctions, and the authorization of military action through Security Council resolutions; it is the only UN body with the authority to issue binding resolutions to member states.

Like the UN as a whole, the Security Council was created following World War II to address the failings of another international organization, the League of Nations, in maintaining world peace. In its early decades, the body was largely paralysed by the Cold War division between the US and USSR and their allies, though it authorized interventions in the Korean War and the Congo Crisis and peacekeeping missions in the Suez Crisis, Cyprus, and West New Guinea. With the collapse of the Soviet Union, UN peacekeeping efforts increased dramatically in scale, and the Security Council authorized major military and peacekeeping missions in Kuwait, Namibia, Cambodia and other.

The Security Council consists of fifteen members. The great powers that were the victors of World War II - Russia, the United Kingdom, France, China, and the United States – serve as the body's five permanent members. These permanent members can veto any substantive Security Council resolution, including those on the admission of new member states or candidates for Secretary-General. The Security Council also has 10 non-permanent members, elected on a regional basis to serve two-year terms. The body's presidency rotates monthly between its members.

Security Council resolutions are typically enforced by UN peacekeepers, military forces voluntarily provided by member states and funded independently of the main UN budget. As of 2013, 116,837 peacekeeping soldiers and other personnel are deployed on 15 missions around the world. Evaluations of the Security Council's effectiveness are mixed, and calls for its reform predate the body's first meeting; however, little consensus exists on how its structure should be changed.

Key words: United Nations, Security Council, Charter of the United Nation.